בעזהשי"ת

וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר. שאו את ראש בני ישראל למשפחותם לבית אבותם וגו'. (א א - ב).

איתא בילקוט שמעוני (רמז תשעג), בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם, אמרו מה ראו להתקרב יותר מכל האומות, סתם פיהן הקב"ה א"ל הביאו לי ספר יוחסין שלכם כשם שמביאין בני, שנאמר ויתילדו על משפחותם לבית אבותם. וצריך ביאור.

ויש לומר בהקדם מה שכתב **בשב שמעתתא** (הקדמה) לרמז במה דאיתא בגמרא (בבא בתרא קמא ע"א) בת תחילה סימן יפה לבנים, דרביא לבנהא, עפ"י מ"ש באבות (ג ט) כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו וכו', והנה בזוה"ק כינה להיראה בשם 'בת' ולתורה בשם 'בן', וזהו בת תחילה - היינו היראה, סימן יפה לבנים - היינו תורה, דרביא לבנהא, דע"י התורה מתקיימת. עכ"ד.

ואפשר לומר כי לכן בחר ה' בבני ישראל לקרב אותם להיות לו לעם סגולתו לתת להם את התורה, כי היות שאנו בני אברהם יצחק ויעקב ויש לנו ירושת אבותינו יראת אלקים, וכל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וזהו שסתם הקב"ה את פיהם ואמר להם, הביאו לי ספר יוחסין כשם שמביאים בני, שנאמר ויתילדו על משפחותם לבית אבותם, שהם הולכים בדרכי אבות ביראתם הקודמת לחכמתם, ובזה יהי' חכמתם בתורה מתקיימת.

וידוע מה שאמרו ז"ל (שבת פז ע"א) **יום אחד הוסיף משה מדעתו**, ויש לפרש הכוונה, כי משה רבינו הוא מקור היראה, כמו דכתיב ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה, והקשו בגמרא (ברכות לג ע"א)וכי 'יראה' מילתא זוטרתא היא, ומתרץ, אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא, ע"כ, וזהו הוסיף משה יום אחד 'מדעתו', היינו לדרוש בענינו בענין יראת שמים, כדי להקדים היראה להחכמה, ואז יהי' קיום להתורה לעולמי עד, ובזה יובן מה דאיתא בגמרא (פסחים סח ע"ב) רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר **אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא**, וי"ל דקאי על האי יומא שהוסיף משה יום אחד מדעתו, לדרוש בענינה דיראה, וזהו שאמר רב יוסף אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא, שצריכין שתהא יראתו קודמת לחכמתו.

ולפי דרכינו אפשר לפרש מקראי קודש, **כה תאמר לבית יעקב**, אלו הנשים, רמז לב"ת בתחילה שיהי' יראתו קודמת לחכמתו, ואח"כ, **ותגיד לבני ישראל**, יעסקו בלימוד התורה, ומסיים **אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל**, ופירש"י, לא פחות ולא יותר, שלא הי' כאן שני דיבורים, אלא הכל מתכוון לדבר אחד, שיהי' יראתו קודמת לחכמתו ואז יהי' חכמתו מתקיימת.

❖ ❖ ❖

במדרש כששמע משה אנכי ה' אלקיך פתח ואמר ברוך שלא עשני גוי, והיא פליאה. בהפטורת השבוע כתיב (הושע ב א), והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר, והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם, יאמר להם בני קל חי.

ונראה בהקדם מה דאיתא בספה"ק **נועם אלימלך** (בפרשתן) לבאר דברי חז"ל (יומא כב ע"ב) דרמו קראי אהדדי דכ' (הושע ב א) והיה מספר בני ישראל וגו', ומסיים, אשר לא ימד ולא יספר, ותירצו כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום, ומבאר הנוע"א כוונתם עפ"י מש"כ במדרש דגוי א' שאל את ר' יהושע בן קרחה כתיב בתורתכם (שמות כג ב) אחרי רבים להטות, ואתם מעט מכל העמים, א"כ מדוע אין אתם עובדים עמנו ע"ז, ע"כ, ואפשר לסתור טענתם עפ"י מה דקי"ל (יו"ד סי' צב ס"ד) דאיסור הדבוק בהיתר ונפל להיתר צריך רוב כנגד כולם, ולכן כאשר אנו דבוקים בהשי"ת אינם יכולים לבטל אותנו, וזהו מה שאמרו כאן כשעושין רצונו של מקום ודבוקים בו יתברך וממילא אי אפשר לבטל אותנו ושפיר יכול למנותם דלא מזיק להם המנין כלל, אבל כשאין עושין רצונו אז אין להם מספר ומזיק להם המנין, עכדה"ק.

והנה רביה"ק זלה"ה **בדברי יואל** (בפרשתן) מוסיף לפרש בזה דברי המדרש (ילקוט תרפד) בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו בהם אומות האולם מה ראו להתקרב יותר מן הכל, סתם הקב"ה את פיהם, ואמר להם הביאו לי ספר יוחסין שלכם כדרך שבני מביאין שנאמר ויתילדו על משפחותם לבית אבותם, ע"כ, והתמי' מפורסמת דהלא ידוע (ע"ז ב ע"ב) דהקב"ה החזיר אחר כל אומה ואומה והם לא רצו לקבלה, וכן מה סתר הקב"ה טענתם בתביעות היחס.

ומפרש עפ"י דברי הנוע"א שהם סברו שאינו מועיל כלום קבלת התורה כיון שעם ישראל הם המעט מכל העמים, והמיעוט בטל ברוב, אולם כאשר ציוה הקב"ה למנות ישראל ומזה מוכח שישראל דבוקים בו יתברך ואינם מתבטלים ברוב האומות, שוב נתעורר טענתם מה ראו אלו להתקרב ולקבל את התורה, וסתם הקב"ה פיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב וממילא ארוי ועגון למלך מלכי המלכים להיות דבוק בהם משא"כ אתם שאין להם יחס, עכ"ד.

ובזה יובן דברי המדרש כששמע משה אנכי ה' אלקי"ך, דייק ואמר אלקי"ך שהוא דבוק עם כלל ישראל, לכן, פתח משה ואמר ברוך שלא עשני גוי, שעתה נכון שלא יתבטלו בין האומות אף שהם הרוב, כיון שהם דבוקים בו יתברך אינם בטלים ברוב.

ועל פי זה יש לפרש הכתובים בהפטורת השבוע, **והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר**, פי' שיש לישראל מספר והם כחול הים אינם בטלים באומות, **והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם**, כי אתם המעט מכל העמים ובטלים ברוב בין האומה"ע, **יאמר להם בני קל חי**, דבקים הם בקל חי ולפיכך אינם בטלים ברוב.

❖ ❖ ❖

כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (שמות יט ג), ופרש"י לבית יעקב. אלו הנשים, תאמר להן בלשון רכה. ותגיד לבני ישראל. עונשין ודקדוקין, פרש לזכרים דברים הקשין כגידין. עכ"ל.

והקשו המפרשים שמשמע מלשון רש"י שהי' כאן שני דיבורים לנשים בלשון רכה ולאנשים דברים קשים כגידין, ולקמן כתיב (יט ו) אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל, ופרש"י, לא פחות ולא יותר. וצ"ב.

ויש לומר בהקדם מש"כ **בקדושת יום טוב** (דרוש לראש השנה סי' א') לבאר מהו הנסיון הגדול של אברהם אבינו אשר רצה לשחוט את בנו יחידו הלא כבר ביט אברהם אבינו כל הגופניות והחומריות, וכל העוה"ז כאין ואפס לו נגד עבודת השי"ת, ומהו החידוש בנסיון העקידה, אבל יען כי רצה אלקים לזכותו לו ולזרעו בזכות העמדה בנסיון, לכן עשה ה' ולקח ממנו כל מדרגותיו אשר הי' לו מקודם למען שיהא כמו איש פשוט אשר מתחיל רק עתה לעבוד את הבוב"ה, ולאיש כזה בודאי הוא נסיון גדול מאוד לשחוט את בנו, ובזה פירש וירא את המקום מרחוק, שהקב"ה שהוא מקומ"ו של עולם, נראה לו מרחו"ק, שנפל ממדרגותיו למען הגדיל כח הנסיון, עכדה"ק.

ובזה פירוש **בעצי חיים** (שבועות אות כ') מה הי' ענין כפיית ההר, הלא קבלו את התורה מרצון ואמרו נעשה ונשמע, אמנם י"ל דהנה כשעמדו רגלי אבותינו על הר סיני שפסקו זוהמתן ולא הי' בהם שום נטוי' לרע, אז קבלו את התורה מרצון ואמרו נעשה ונשמע, אבל עשה ה' בעת ההוא בעמדנו תחת ההר ולקח ממנו כל המדריגות אשר השגנו בקרבנו אל הר סיני, שיקבלו התורה בכל מצב שהוא ואפילו כשלא יהיו במדריגה גבוה שלא כל העתים שוות. עכדה"ק.

ובזה יש לפרש **כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל** ופרש"י לבית יעקב אלו הנשים, ותגיד לבני ישראל אלו לזכרים דברים הקשין כגידין, וכמ"ש בישמח משה (פ' יתרו) דהתלמידי חכמים הם בבחינת זכרים והמוני עם בבחינת נשים, עיי"ש, וזהו הכוונה **כה תאמר לבית יעקב**, שגילה להם שעשה ה' שנפלו ממדריגתם ונעשו פשוטי עם, **ותגיד לבני ישראל**, וזה הי' דברים קשים כגידין לבני ישראל, ובזה יש לתרץ האיך היו ישינים בבקרו של מתן תורה אחר ההכנה הגדולה שעשו לקבל התורה, אמנם לפי הנ"ל יובן שלקח מאתם כל המדריגות ונעשו כפשוטי עם, כדי להראותם שצריכין לקבל התורה בכל מצב שהוא, ואפילו כשהוא כפשוטי עם בלי שום השגת, ג"כ צריכין לקיים כל דברי התורה.

ועל פי זה יתבאר מאמר הגמרא (פסחים סח ע"ב) **רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא, אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא**, כי רב יוסף שהי' עניו מאוד החזיק עצמו כאיש פשוט בלי מדריגות כלל, לכן אמר אי לאו האי יומא, שנטל הקב"ה כל המדריגות וכייף את ישראל לקבל התורה בכל מצב שהוא, כמה יוסף איכא בשוקא, ונתן הודאה להשי"ת שכפה את ישראל לקיים התורה בכל עת ובכל זמן.